

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona – Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 110. sjednici, održanoj dana 22.06.2021. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Usvaja se Informacija o gospodarenju šumama na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020. godini i planovi gospodarenja za 2021. godinu.

II.

Informacija iz tačke I. čini sastavni dio ovog zaključka.

III.

Obavezuje se J.P. Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići da poduzme sve neophodne aktivnosti u cilju potpunog ostvarivanja svih planova po šumskoprivrednim osnovama sa posebnim akcentom na ravnomjernu realizaciju plana sječa, biološke obnove šuma, izgradnje šumske infrastrukture i provođenja mjera integralne zaštite šuma.

IV.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

PREMIJER

Mirnes Bašić

Broj: 02-_____/21

Datum, 22.06.2021. godine

Zenica

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu,

1x Kantonalna uprava za šumarstvo,

1x JP Šumsko-privredno društvo

Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići, putem Ministarstva,

1 x a/a.

I N F O R M A C I J A

**o gospodarenju šumama na području Zeničko-dobojskog kantona u 2020. godini
i planovi gospodarenja za 2021. godinu**

Zenica, maj 2021. godine

I UVOD

Informacija o gospodarenju šumama na području Zeničko-dobojskog kantona je sačinjena na temelju podataka prikupljenih od strane JP Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona i Kantonalne uprave za šumarstvo. Informacija je urađena u skladu sa Programom rada Vlade Zeničko-dobojskog kantona za 2021.godinu.

1. Zakonodavno-pravni okvir

Na nivou Federacije BiH od 2009. godine oblast šumarstva nije zakonski regulisana. Zakon o šumama je u procesu usvajanja i nalazi se u formi prijedloga.

Za sada, na nivou Federacije BiH, za oblast šumarstva, postoji samo Zakon o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja, koji uređuje proizvodnju i promet šumskog sjemena i sadnog materijala.

Nepostojanje Zakona o šumama na nivou Federacije BiH uslovalo je donošenje kantonalnih zakona iz ove oblasti. Zakonom o šumama Zeničko-dobojskog kantona i pratećim podzakonskim aktima su tako riješena brojna pitanja iz oblasti šumarstva. Ipak, donošenjem Zakona o šumama FBiH preciznije će se definisati, u prvom redu, pitanje upravljanja šumama, ali i neka druga.

Na nivou Zeničko-dobojskog kantona, sredinom 2013. godine donesen je kantonalni Zakon o šumama, kao i većina podzakonskih akata, te je u tom smislu oblast šumarstva na nivou Kantona pravno regulisana.

II OPŠTI PODACI O ŠUMARSTVU

1. Struktura površina šuma i šumskog zemljišta

Šume i šumska zemljišta na području Zeničko-dobojskog kantona se prostiru na površini od oko 214.856 ha ili na 56 % ukupne površine Kantona. U državnom vlasništvu je 179.532 ha ili 84%, a u privatnom vlasništvu oko 35.324 ha ili 16 %. (Tabele 1.1, 1.2 - u prilogu)

Šira kategorija šuma i šumskih zemljišta	Površina državnih šuma (ha)	Procenat %	Površina privatnih šuma (ha)	Procenat %
- Visoke šume sa prirodnom obnovom	106.489	59	10.159	29
- Visoke degradirane šume	2.377	1	0	0
- Šumske kulture	12.999	7	352	1
UKUPNO visoke šume	121.865	67	10.511	29
- Izdanačke šume	25.973	15	19.964	56
Ukupno obraslo šumsko zemljište	147.838	82	30.475	86
- Goleti sposobne za pošumljavanje	1.846	1	79	0
UKUPNO za gospodarenje	149.684	83	30.554	86
- Neproduktivne površine	5.266	3	1.280	4
- Minirane površine u svim kategorijama	24.582	14	3.490	10
SVEUKUPNO:	179.532	100	35.324	100

Državne šume imaju sljedeću strukturu: visoke šume su na površini od 121.865 ha ili 67 %, izdanačke šume 25.973 ha ili 15 %, goleti sposobne za pošumljavanje 1.846 ha ili 1 %. Neproduktivne površine iznose 5.266 ha ili 3%, dok su minirane površine u svim kategorijama 24.582 ha ili 14 %. Struktura je veoma nepovoljna i iziskuje velika ulaganja i dug vremenski period za stabilizaciju.

Privatne šume imaju sljedeću strukturu: visoke šume su na površini od 10.159 ha ili 29 %, izdanačke šume 19.964 ha ili 56 %, goleti sposobne za pošumljavanje 79 ha ili 0 %. Neproduktivne površine iznose 1.280 ha ili 4%, dok su minirane površine u svim kategorijama 3.490 ha ili 10 %. Struktura je veoma nepovoljna i iziskuje velika ulaganja i dug vremenski period za stabilizaciju.

Prema prikazanim podacima vidljivo je da ukupna površina šuma i šumskih zemljišta u državnom vlasništvu, na području Kantona, iznosi 179.532 ha. Površina visokih šuma sa prirodnom obnovom iznosi 106.489 ha ili 59 %. S obzirom na značaj ovih šuma na kojima se zasniva održivo gospodarenje šuma, struktura istih nije najpovoljnija.

Za sve ostale kategorije šuma i šumskih zemljišta upitna je rentabilnost gospodarenja, odnosno, veća su ulaganja od mogućeg prihoda.

Udio od 1 % ili 2.377 ha čine visoke degradirane šume. Ove šume, kojima je pretežno antropogenim uticajem narušena struktura, zahtijevaju posebne mjere gospodarenja da bi se osigurala njihova stabilnost i potrajnost.

Šumske kulture čine 7% površine ili 12.999 ha, a zahtijevaju velika finansijska ulaganja i niz uzgojnih mjera za dostizanje stadija u kojem bi gospodarenje njima bilo održivo.

Površine izdanačkih šuma, koje su nastale velikim golim sječama, u ukupnoj površini učestvuju sa 15 % ili 25.973 ha, što predstavlja značajnu površinu obzirom na stanje i karakter ovih šuma. Tehnički kvalitet drveta je uglavnom slab, a drvna zaliha dosta mala. U zavisnosti od boniteta staništa i strukture sastojina u ovim šumama se moraju provoditi značajni uzgojni zahvati, kako bi se ove šume prevodile u više uzgojne oblike, da bi se na taj način dobile vrijednije, trajnije i stabilnije sastojine.

Udio goleti sposobnih za pošumljavanje je 1%, odnosno, 1.846 ha i one predstavljaju površine na kojima će se pošumljavanjem odgovarajućim vrstama drveća, u skladu sa prirodnim i ekološkim uslovima, povećavati površine pod šumom.

Poseban problem predstavlja površina od 24.582 ha ili 14 % svih kategorija šuma i šumskih zemljišta, za koje se zna ili se pretpostavlja da su minirane. Stvarno minirana površina je vjerovatno znatno manja, jer se obično zbog sigurnosnih razloga, stvara sigurnosni pojas oko površina za koje se zna da su minirane. Među ovim površinama značajan udio čine i šume, koje su isključene iz redovnog gospodarenja. Ove površine predstavljaju sigurnosni problem, ali stvaraju i ekonomski gubitak obzirom da se miniranim površinama ne može gazdovati.

2. Stanje drvnih zaliha

Drvna zaliha šuma, sa stanovišta gospodarenja, je pored površine najvažniji element u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha i zapremina drvene mase je iskazana u krupnom drvetu. Krupno drvo čine svi dijelovi stabla (deblo i grane) deblji od 7 cm, bez zapremine panja.

Ukupna zaliha svih šuma u državnom i privatnom vlasništvu na području Zeničko-dobojskog kantona je procjenjena na 39.101.731 m³. Zaliha četinarara iznosi 17.967.211 m³ što je 46 %, a lišćara 21.134.520 m³ ili 54 %. (Tabela 2.1, 2.2 u prilogu)

Iz podataka koji su prikazani u tabeli vidljivo je da je ukupna zaliha svih šuma u državnom vlasništvu Zeničko-dobojskog kantona procjenjena na 33.346.373 m³. Zaliha četinarara iznosi 16.753.405 m³, što je 50 %, a lišćara 16.592.968 m³ ili 50 %.

Vegetacijski oblik	četinari/m ³	lišćari/m ³	Ukupno	m ³ /ha	%
Sve visoke šume	16.753.405	13.888.069	30.641.474	251	92
Izdanačke šume		2.704.899	2.704.899	104	8
SVEUKUPNO	16.753.405	16.592.968	33.346.373	226	100

Prosječna drvna zaliha u svim visokim šumama iznosi 251 m³/ha, a kod izdanačkih šuma 104 m³/ha. Kada se uzmu sve šume zajedno prosječna zaliha iznosi 226 m³/ha.

3. Stanje godišnjeg zapreminskog prirasta

Podaci godišnjeg zapreminskog prirasta su dati u krupnom drvetu, kao i zaliha. Ukupni godišnji zapreminski prirast državnih i privatnih šuma, na području Kantona iznosi 963.958 m³. Od toga na četinare otpada 474.712 m³ što je 49 %, a na lišćare 489.246 m³ odnosno 51 %. (Tabele 2.1; 2.2 u prilogu)

Vegetacijski oblik	četinari/m³	lišćari/m³	Ukupno	m³/ha	%
Sve visoke šume	435.641	274.200	709.841	5,8	89
Izdanačke šume		83.690	83.690	3,2	11
SVEUKUPNO	435.641	357.890	793.531	5,4	100

U pregledu je prikazano stanje godišnjeg zapreminskog prirasta u državnim šumama Zeničko-dobojskog kantona. Iz prikaza je vidljivo da ukupni godišnji zapreminski prirast državnih šuma iznosi 793.531 m³. Od toga na četinare otpada 435.641 m³ što je 55 %, a lišćare 357.890 m³ ili 45 %. U visokim šumama prosječni godišnji zapreminski prirast je 5,8 m³/ha, dok je kod izdanačkih šuma 3,2 m³/ha.

Treba težiti što većem i kvalitetnijem prirastu, čije veličine su uglavnom vezane sa veličinama drvnih zaliha, odnosno bonitetom staništa. To se može ostvariti uz uzgojne zahvate koji će se primjenjivati u procesu gospodarenja šumama u cilju ostvarenja što većeg i kvalitetnijeg prinosa uz očuvanje i jačanje ostalih funkcija šuma. U narednim utečajnim periodima treba težiti ka mješovitim prebornim sastojinama koje imaju najveći godišnji zapreminski prirast i koje su znatno stabilnije od jednodobnih sastojina.

4. Stanje godišnjeg etata (sječivih masa)

Ukupan mogući godišnji etat za državne i privatne šume, na području Kantona, iznosi 685.715 m³ krupnog drveta, od toga na četinare otpada 352.567 m³ što iznosi 51 %, a na lišćare 333.148 m³ što je oko 49 %. (Tabele 2.1;2.2 u prilogu)

Ukupan godišnji zapreminski prirast, državnih i privatnih šuma, iznosi 963.958 m³, a sječivi etat 685.715 m³. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i etata, vidljivo je da je godišnji etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 278.243 m³, odnosno godišnji etat iznosi oko 71 % od godišnjeg zapreminskog prirasta.

Vegetacijski oblik	četinari/m³	lišćari/m³	Ukupno	m³/ha	%
Sve visoke šume	332.098	231.516	563.614	4,62	95
Izdanačke šume		28.325	28.325	1,09	5
SVEUKUPNO	332.098	259.841	591.939	4,04	100

Ukupni mogući godišnji etat za državne šume iznosi 591.939 m³ krupnog drveta, od toga na četinare otpada 332.098 m³ što iznosi 56 %, a na lišćare 259.841 m³ što je oko 44 % od ukupnog etata. Etat se uglavnom realizuje u visokim šumama i iznosi 563.614 m³, što je oko 95 % ukupnog etata, a u izdanačkim šumama 28.325 m³ ili 5 %.

Ukupni godišnji zapreminski prirast državnih šuma iznosi 793.531 m³, a sječivi etat 591.939 m³. Iz odnosa godišnjeg zapreminskog prirasta i etata, vidljivo je da je godišnji etat manji od godišnjeg zapreminskog prirasta za 201.592 m³, znači godišnji etat iznosi oko 75 % od godišnjeg prirasta.

III. REALIZACIJA PLANA SJEČA U 2020. GODINI I PLAN SJEČA ZA 2021. GODINU

Unapređenje stanja šuma je u direktnoj vezi sa pravilnom i uravnoteženom realizacijom planova gospodarenja šumama, a naročito realizacije plana sječa po količini i površini gazdinskih klasa, kao i užih i širih kategorija šuma. Da bi se utvrdilo trenutno stanje radi poduzimanja adekvatnih mjera, izvršena je analiza realizacije šumskoprivrednih osnova (ŠPO) za sva šumskoprivredna područja u Zeničko-dobojskom kantonu. Analiza rađena za nivo kategorije šuma, na godišnjem nivou, upućuje na činjenicu da je bilo određenih prekoračenja godišnjeg etata u pojedinim kategorijama šuma, dok je bila mala realizacija u drugim.

Generalno posmatrano, planovi sječa za visoke šume su u granicama mogućeg sa manjim prethvatima ili podhvatima u pojedinim kategorijama šuma na nekim šumsko-gospodarskim područjima (ŠGP). Obim uzgojnih radova u kulturama i izdanačkim šumama je veoma mali na nekim područjima zanemariv.

Na području Zeničko-dobojskog kantona imamo pet Šumsko-gospodarskih područja (ŠGP). Realizaciju plana sječa po Šumsko-privrednim osnovama (ŠPO-a) kao i njihovu dinamiku dajemo u tabličnom pregledu po ŠGP.

Analizom realizacije je utvrđeno da se JP Šumsko privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona uglavnom pridržavalo odredaba planova sječa iz ŠPO-a za ŠGP kojima gospodare, kada su u pitanju visoke šume sa prirodnom obnovom. Značajan zaostatak je iskazan kod realizacije planova sječa odnosno uzgojnih zahvata u kulturama i izdanačkim šumama, što će se dalje negativno odraziti na ukupno stanje šuma, tako da je ove radove potrebno intenzivirati u narednom periodu do isteka važenja ŠPO.

1. ŠGP "OLOVSKO"

Period važenja ŠPO za ovo ŠGP je od 01.01.2012. do 31.12.2021. godine. Realizacija plana sječa prikazana je za protekle 9 godine. (*Tabela 3.1 a u prilogu*)

- kategorija visokih šuma je površine 27.469,7 ha, realizacija plana sječa je izvršena na površini od 82 % . Desetogodišnji etat iznosi 1.593.434 m³ , do sada realizovano 1.327.245 m³ što je 83 %.
- kategorija izdanačkih šuma je površine 638 ha, u periodu važenja osnove nije planirana sječa, a do sada je posječeno 3.225 m³.

2. ŠGP "GORNJE BOSANSKO"

Period važenja ŠPO za ovo ŠGP je od 01.01.2013. do 31.12.2022. godine. Realizacija plana sječa prikazana je za proteklih 8 godina. (*Tabela 3.1 b u prilogu*)

- površina kategorije visokih šuma iznosi 17.968,4 ha i realizacija sječa je izvršena na površini od 63 % . Na osnovu desetogodišnjeg etata količina sječa iznosi 1.182.431 m³ , do sada je realizovano 712.161 m³ ili 60 %.
- u izdanačkim šumama površine 7.788,4 ha ukupno planirani obim sječa je 108.268 m³ , a realizovano je 60.647 m³ ili 56 % planiranog etata.

3. ŠGP "KAKANJSKO"

Period važenja ŠPO za ovo ŠGP je od 01.01.2013. do 31.12.2022. godine. Realizacija plana sječa prikazana je za proteklih 8 godina. (*Tabela 3.1 c u prilogu*)

- kategorija visokih šuma je površine 13.186,8 ha, realizacija sječa je izvršena na 69 % površine. Desetogodišnji etat iznosi 703.827 m³ , do sada je realizovano 334.467 m³ ili 48 %.
- u kategoriji izdanačkih šuma površine 4.807,9 ha, desetogodišnji etat iznosi 67.985 m³ , a do sada je realizovano 15.651 m³ ili 23 %.

4. ŠGP "KRIVAJSKO"

Period važenja ŠPO za ovo ŠGP je od 01.01.2017. do 31.12.2026. godine. Realizacija plana sječa prikazana je za protekle 4 godine. (*Tabela 3.1 d u prilogu*)

- kategorija visokih šuma je površine 55.217,0 ha, a realizacija plana sječa je izvršena na površini od 31 % . Desetogodišnji etat iznosi 1.927.351 m³ , do sada realizovano 513.603 m³ što je 27 %.
- u kategoriji izdanačkih šuma površine 10.770,7 ha, količina desetogodišnjeg etata iznosi 84.261 m³ , do sada je realizovano 13.132 m³ , što iznosi 16 %.

5. ŠGP "NATRON-USORSKO-UKRINSKO"

Period važenja ŠPO za ovo ŠGP je od 01.01.2018. do 31.12.2027. godine. Realizacija plana sječa prikazana je za protekle 3 godine. (*Tabela 3.1 e u prilogu*)

- u kategoriji visokih šuma površina iznosi 7.320 ha, realizacija plana sječa je izvršena na površini od 24 % . Desetogodišnji etat iznosi 229.091 m³ , do sada je realizovano 65.396 m³ što je 29 %.
- u kategoriji izdanačkih šuma površine 1.968,5 ha, količina desetogodišnjeg etata je 23.468 m³ , a do sada je realizovano 3.705 m³ ili 16 %.

Na osnovu podataka za sva šumsko-privredna područja na kantonu utvrđeni su slijedeći pokazatelji izvršenja obima sječa u 2020. godini i plan za 2021. godinu: (Tabela 4.1 u prilogu)

Vrsta drveta	Godišnji etat m ³	Plan za 2020. godinu m ³	Izvršeno u 2020. godini m ³	Plan za 2021. godinu m ³
1	2	3	4	5
Četinari	332.098	245.732	187.115	241.743
Lišćari	259.841	218.415	153.666	192.450
Ukupno:	591.939	464.147	340.781	434.193

Kada su u pitanju privatne šume na području kantona utvrđeni su slijedeći pokazatelji izvršenja obima sječa u 2020. godini i plan za 2021. godinu: (Tabela 4.2 u prilogu)

Vrsta drveta	Godišnji etat m ³	Plan za 2020. godinu m ³	Izvršeno u 2020. godini m ³	Plan za 2021. godinu m ³
1	2	3	4	5
Četinari	20.382	22.545	12.471	17.154
Lišćari	73.380	41.117	15.173	41.177
Ukupno:	93.762	63.662	27.645	58.331

IV. PROIZVODNJA ŠUMSKIH DRVNIH SORTIMENATA U 2020. GODINI I PLAN ZA 2021. GODINU

Iz tabele je vidljivo korištenje drvne mase iz državnih šuma. Udio četinara u ukupnom obimu sječa u 2020. godini je iznosio 55 %. Oblovina četinara, koja se plasira u drvoprerađivačke kapacitete učestvuje sa 65 %, a plasman celuloznog drveta je 23 %. Kod lišćara, u 2020. godini udio oblovine iznosi 35 %, a ogrevnog drveta 65 %. (Tabela 5.1; 6.1 u prilogu),

Neto masa u m³

Vrsta sortimenta	Ostvareno u 2020. godini m ³	Procenat učešća m ³	Plan za 2021. godinu m ³
Četinari			
Trupci F/III	100.689	65	135.519
Ostala oblovina	19.178	12	29.313
Celulozno drvo	36.055	23	33.926
Ogrevno drvo	29	0	22
Ukupno:	155.951	100	198.780
Lišćari			
Trupci F/III	44.523	35	52.621
Ostala oblovina	245	0	1.358
Celulozno drvo	6	0	0
Ogrevno drvo	82.923	65	109.416
Ukupno:	127.697	100	163.395
Sveukupno:	283.648		362.175

Proizvodnja šumskih drvnih sortimenata u 2020. godini i plan za 2021. godinu za privatne šume je prikazana u Tabelama 5.2 i 6.2 (u prilogu)

V. ŠUMSKO – UZGOJNI RADOVI

Pod šumsko-uzgojnim radovima ili biološkom obnovom šuma se podrazumijeva: priprema zemljišta za prirodno podmlađivanje, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sadnjom sadnica, pošumljavanje neobraslog šumskog zemljišta sjetvom sjemena, popunjavanje, njega i čišćenje

šumskih kultura, proređivanje sastojina, sanacija požarišta, prevođenje degradiranih sastojina u viši uzgojni oblik (melioracije degradiranih šuma), rekonstrukcija i konverzija izdanačkih šuma (melioracije izdanačkih šuma) i ostali radovi na podizanju, njezi i unapređenju stanja šuma.

Biološka obnova državnih šuma (šumsko-uzgojni radovi), čiji su obim i vrsta definisani važećim šumskoprivrednim osnovama, se finansira iz prihoda koje korisnici državnih šuma ostvare prodajom šumskih drvnih proizvoda, prodajom ostalih proizvoda šume, kao i iz drugih izvora.

Zakonom o šumama je precizirano, da je korisnik državnih šuma i šumskog zemljišta, odnosno Šumskoprivredno društvo, dužno izvršavati poslove biološke obnove šuma, minimalno u obimu koji je predviđen šumsko-privrednom osnovom, što se po pravilu ne dešava. Na primjer, ako posmatramo pošumljavanje u 2020. godini, iako je planirano manje nego što je osnovom predviđeno, ni to nije pošumljeno. Tako je planirano 648 ha za pošumljavanje u 2020. godini, a ostvareno je samo 76 ha ili 12 % od plana.

1. Potrošnja sadnog i sjemenskog materijala u 2020. godini i plan za 2021. godinu

Materijal	Utrošeno u 2020. godini			Plan 2021. godinu		
	Četinari	Lišćari	Ukupno	Četinari	Lišćari	Ukupno
Sadnice (komada)	190.825	43.100	233.925	3.044.245	294.360	3.338.605
Sjeme (kilograma)	0	0	0	0	0	0

2. Podaci o planiranim i izvršenim šumsko-uzgojnim radovima

Planom za 2021. godinu J.P. Šumsko-privredno društvo Zeničko-dobojskog kantona d.o.o. Zavidovići, planira pošumiti površinu od 1.103 ha i popuniti 103 ha za koje će se utrošiti 3.338.605 komada sadnica, od toga četinara 3.044.245 i lišćara 294.360 komada. (Tabele 7.1, 7.1a, 7.1b, 7.1c, 7.1d, 7.1e, - u prilogu).

Pregled planiranih i izvršenih šumsko-uzgojnih radova u 2020. godini i planiranih šumsko-uzgojnih radova u 2021. godine za privatne šume prikazan je u Tabeli 7.2 (u prilogu).

Red. br.	Vrsta radova	Ostvareno u 2020. godini			Plan za 2021. godinu	
		Planirano	Izvršeno	Utrošena sredstva	Površina	Planirana sredstva
		ha	ha	KM	ha	KM
1	2	3	4	5	6	7
1.	Pošumljavanje	648	76	242.000	1.103	1.999.000
2.	Prirodna obnova / podmlađivanje	9	6	5.000	8	5.000
3.	Popunjavanje prirodnog podmlatka	2	0	0	0	0
4.	Popunjavanje zasada (kultura)	47	5	15.000	103	252.000
5.	Njega zasada (kultura)	1.867	163	155.000	2.219	1.722.000
6.	Njega prirodnog podmlatka	0	0	0	0	0
7.	Melioracije degradiranih šuma	0	0	0	0	0
8.	Indirektna konverzija izdanačkih šuma	421	421	0	1.370	0
SVEUKUPNO :		2.994	670	416.000	4.804	3.977.000

VI. PROIZVODNJA SJEMENA I SADNOG MATERIJALA

Oblast sjemenarstva i rasadničarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine je regulirana Zakonom o sjemenu i sadnom materijalu šumskih i hortikulturnih vrsta drveća i grmlja („Službene novine Federacije BiH“ broj 71/05, 8/10).

1. Proizvodnja sjemena

Proizvodnjom sjemena, odnosno sakupljanjem sjemena se može baviti pravno lice koje je u skladu sa Zakonom upisano u Registar proizvođača sjemena, koji se vodi kod Federalne uprave za šumarstvo. Na području Federacije BiH su registrovana tri proizvođača, odnosno sakupljača šumskog i hortikulturnog sjemena, a jedno od njih je i JP Šumsko-privredno društvo „Zeničko – dobojskog kantona“ d.o.o. Zavidovići.

Javno preduzeće Šumsko-privredno društvo „Zeničko – dobojskog kantona“ d.o.o. Zavidovići vrši proizvodnju, odnosno sakupljanje šumskog i hortikulturnog sjemena u sljedećim registrovanim sjemenskim objektima:

1. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 133/a, G.J. „Nemila – Bistričak“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 5,4 ha),
2. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 42, G.J. „Gostović“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 7,0 ha),
3. Sjemenska sastojina zelene duglazije (*Pseudotsuga menziesii*) u odjelu 236, G.J. „Gostović“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 0,55 ha),
4. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 424, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 2,5 ha),
5. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 424, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 2,0 ha),
6. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 439, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 7,11 ha),
7. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 48, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 1,5 ha),
8. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 48, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 3,0 ha),
9. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 49, G.J. „Donja Krivaja“, ŠGP „Krivajsko“ (površine - 5,0 ha),
10. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 182, G.J. „Tribija - Duboštica“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 32,0 ha),
11. Sjemenska sastojina obične jele (*Abies alba*) u odjelu 135, G.J. „Gornja Stupčanica“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 20,6 ha),
12. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 115, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 16,8 ha),
13. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 6, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 13,3 ha),
14. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 4, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 7,7 ha),
15. Sjemenska sastojina smrče (*Picea abies*) u odjelu 128, G.J. „Donja Stupčanica“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 8,8 ha),
16. Sjemenska sastojina bukve (*Fagus silvatica*) u odjelu 161/162, G.J. „Tribija - Duboštica“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 36,8 ha),
17. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 103/104, G.J. „Tribija - Duboštica“, ŠGP „Olovsko“ (površine - 19,6 ha),
18. Grupa stabala bijelog jasena (*Fraxinus excelsior*) u odjelu 90, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,
19. Pojedinačnih stabala malolisne lipe (*Tilia cordata*) u odjelu 90, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,
20. Grupa stabala javora mlječi (*Acer platanoides*) u odjelu 90, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,
21. Grupa stabala gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) u odjelu 90, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,

22. Grupa stabala bijelog jasena (*Fraxinus excelsior*) u odjelu 77, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,
23. Grupa stabala gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) u odjelu 77, G.J. „Krivaja“, ŠGP „Olovsko“,
24. Sjemenska sastojina Pančićeve omorike (*Picea omorika*) u odjelu 29, „Donja Ribnica-Zgošća“, ŠGP „Kakanjsko“ (P = 5,74 ha),
25. Sjemenska sastojina ariša (*Larix decidua*) u odjelu 26, „Donja Ribnica- Zgošća“, ŠGP „Kakanjsko“ (površine - 2,8 ha),
26. Grupa stabala brekinje (*Sorbus torminalis*) u odjelu 42, „Donja Ribnica- Zgošća“, ŠGP „Kakanjsko“,
27. Grupa stabala brekinje (*Sorbus torminalis*) u odjelu 32, „Donja Ribnica- Zgošća“, ŠGP „Kakanjsko“,
28. Sjemenska sastojina obične jele (*Abies alba*) u odjelu 30/23, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“ (površine - 3,6 ha),
29. Grupa stabala gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) u odjelu 30/23, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“,
30. Sjemenska sastojina zelene duglazije (*Pseudotsuga menziessi*) u odjelu 30, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“ (površine - 2,2 ha),
31. Sjemenska sastojina crnog bora (*Pinus nigra*) u odjelu 30, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“ (površine - 1,2 ha),
32. Sjemenska sastojina ariša (*Larix decidua*) u odjelu 30, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“ (površine - 1,2 ha),
33. Sjemenska sastojina bijelog bora (*Pinus sylvestris*) u odjelu 24/23, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“ (površine - 1,2 ha),
34. Grupa stabala gorskog brijesta (*Ulmus montana*) u odjelu 23/24, G.J. „Tešanjka“, ŠGP „Natron Usorsko-Ukrinsko“,
35. Grupa stabala bijelog jasena (*Fraxinus excelsior*) u odjelu 171, G.J. „Nemila–Bistričak“, ŠGP „Krivajsko“,
36. Grupa stabala gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) u odjelu 171, G.J. „Nemila–Bistričak“, ŠGP „Krivajsko“,
37. Grupa stabala brijesta (*Ulmus glabra*) u odjelu 189/190, G.J. „Nemila–Bistričak“, ŠGP „Krivajsko“,
38. Sjemenska sastojina smrče (*Picea abies*) u odjelu 42, odsjeci „a“ i „b“, GJ „Gornja Stavnja“ ŠGP „Gornjebosansko“ (površine - 15,70 ha),
39. Grupe stabala brijesta (*Ulmus Glabra*) u šumskom odjelu 172/b, G.J. „Nemila Bistričak“, ŠPP „Krivajsko“, (ukupna površina 36,97 ha, reducirana 0,87 ha),
40. Grupe stabala bijelog jasena (*Fraxinus excelsior*) u šumskom odjelu 172/b, G.J. „Nemila Bistričak“, ŠPP „Krivajsko“, (ukupne površine 36,97 ha, reducirane 3,50 ha),
41. Grupe stabala gorskog javora (*Acer pseudoplatanus*) u šumskom odjelu 172/b, G.J. „Nemila Bistričak“, ŠPP „Krivajsko“, (ukupne površine 36,97 ha, reducirane 3,50 ha),
42. Sjemenske sastojine obične jele (*Abies alba*) u šumskom odjelu 141/0 G.J. „Donja Stupčanica“, ŠPP „Olovsko“, (ukupne površine 12,5 ha, reducirane 8,8 ha),
43. Sjemenske sastojine hrasta kitnjaka (*Qercus petrea*) u šumskom odjelu 28/b, G.J. „Krivaja“, ŠPP „Olovsko“, (ukupne površine 11,2 ha, reducirane 7,8 ha).

Na kraju treba napomenuti da prije stavljanja u promet sjeme mora biti dorađeno, što podrazumjeva: sušenje, trušenje, čišćenje, umjeravanje (kalibriranje), određivanje kvaliteta, prema potrebi zaštita zaštitnim sredstvima, pakiranje, plombiranje, te deklarisanje. Dorađivanje sjemena vrši pravno lice koje je uredno registrovano.

Na području Federacije BiH registrovan je dorađivač šumskog i hortikulturnog sjemena i to je kantonalno Šumskogospodarsko društvo „Srednjobosanske šume/Šume Središnje Bosne“ d.o.o Donji Vakuf. Kontrolu kvaliteta šumskog i hortikulturnog sjemena na području cijele Federacije BiH vrši Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu.

Svo sjeme, koje se na području Zeničko-dobojskog kantona prikupi šalje se na dalju doradu u JP ŠGD „Srednjobosanske šume“.

2. *Proizvodnja sadnog materijala*

Na području kantona trenutno su registrovana tri preduzeća, koja se bave proizvodnjom sadnog materijala šumskih i hortikulturnih vrsta drveća.

Jedno od tih preduzeća je JP „Šumsko privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona, koje raspolaže sa četiri rasadnika i to u Olovu, Zavidovićima, Žepču i Tešnju. (Tabele 8.1)

1. *Ukupna proizvodnja, promet i stanje sadnog materijala u rasadnicima JP ŠPD ZDK*

R. br	Rasadnik	Sadni materijal - komada			
		Proizvedeno - 2020. god.	Prometovano - 2020.god.	Štete (škart i dr.) - 2020. god.	Stanje na dan 31.12.2020.god
1	2	3	4	5	6
1	Olovo	1.833.580	80.925	228.120	1.783.780
2	Zavidovići	686.020	45.000	194.338	642.820
3	Žepče	779.590	107.275	173.410	671.965
4	Tešanj	52.560	3.200	4.300	49.360
Ukupno		3.351.750	236.397	600.168	3.147.925

Prometovani sadni materijal (kolona 4) obuhvata količine sadnog materijala, koje su prodane i koje su potrošene za vlastite potrebe. U 2020. godini za vlastite potrebe utrošeno je 233.925 komada sadnica.

VII. *INTEGRALNA ZAŠTITA ŠUMA*

Integralna zaštita šuma predstavlja multidisciplinarni koncept koji zagovara odgovornost svih subjekata koji koriste prirodne resurse: upravljanje šumama, gospodarenje šumama i podizanje svijesti građana. Integralna zaštita šuma se tako može sagledati sa dva aspekta: u širem smislu (obaveze svih subjekata društva) i u užem smislu (obaveze samo djelatnosti šumarstva).

1. *Zdravstveno stanje šuma*

Pojava sušenja šuma koja je zahvatila skoro cijelu sjevernu hemisferu u posljednjih nekoliko godina u globalnim razmjerama ima naziv prirodne i privredne katastrofe. Promjena klime, koja je sve izraženija i na našim prostorima, ima uticaja na zdravstveno stanje i opstanak šuma. Kao posljedica smanjenje vitalnosti šuma, uslijed povećanja temperatura vazduha, pojave klimatskih ekstrema i smanjenja vlage u zemljištu, posebno u ljetnom periodu, dovodi do skraćivanja vegetacionog perioda i doprinosi smanjenju otpornosti šuma na pojavu prenamnoženja gljiva, najezde štetnih insekata i dr.

Sušenje šuma je dugogodišnji degradacioni proces koji nije zaobišao našu zemlju. Osnovna karakteristika epidemijskog procesa sušenja šuma je da na njega utiče kompleks biotičkih i abiotičkih faktora. Glavni abiotički faktori su aerozagađenja, kisele kiše, nepovoljni klimatski i drugi uslovi, a među najvažnije biotičke faktore spada prenamnoženje insekata, gljiva i svakako uticaji čovjeka (požari, sječa šuma i dr.).

Zdravstveno stanje šuma na području Zeničko-dobojskog kantona se kontinuirano prati i provode se odgovarajuće preventivne i sanitarne mjere, ali su nedovoljne u odnosu na stanje šuma. Naime i pored uticaja drugih faktora, činjenica je se da prilikom izvođenja radova u šumarstvu, ne provode sve potrebne mjere i radnje o uspostavi šumskog reda, koje su propisane zakonom i podzakonskim aktima.

Posljednjih godina zabilježena je pojava sušenja pojedinih dijelova šumskih sastojina, naročito sušenje jele, smrče, bijelog bora, hrasta i bukve. Uslijed netipičnih ekstremno visokih temperatura (prethodnih godina), kao i velikog broja šumskih požara došlo je do prenamnoženja štetnih insekata, koje su izazvale poplave i pojavu velikog broja klizišta na području Kantona.

Nepovoljni vremenski uslovi i drugi faktori za posljedicu imaju slabljenje zdravstvenog stanja šuma, koje se manifestuje masovnom pojavom sušenja, odnosno oboljevanja dubećih stabala (većinom četinarara). Oboljevanje četinarskih šuma je nastalo prekomjernim razmnožavanjem insekata – potkornjaka. Zbog prenamnoženja populacije potkornjaka, na području državnih šuma, Šumsko privredno društvo je planski pristupilo zaštiti sastojina od potkornjaka i sanaciji postojećih žarišta, provođenjem integralnog sistema mjera, kao što su:

- *Sanitarne sječe* - provode se u cilju sprječavanja razmnožavanja štetnih insekata, uzročnika biljnih bolesti i drugih štetnih organizama;
- *Postavljanje klopki* – u cilju praćenja i suzbijanja populacije potkornjaka izvršena je nabavka, raspoređivanje, osmatranje i održavanje feromonskih klopki;
- *Obezbjedenje stručne pomoći*- u saradnji sa Šumarskim fakultetom u Sarajevu i dr.

2. Zaštita šuma

Zdravstveno stanje šume i šumskih zemljišta direktno utiče na kvalitet gospodarenja šumama. Samo povoljno zdravstveno stanje šuma obezbjeđuje planirani obim proizvodnje šumskih drvnih i nedravnih sortimenata i očekivane finansijske efekte.

Zdravstveno stanje šuma i šumskih zemljišta nije zadovoljavajuće i potrebno je uložiti mnogo više napora i sredstava u provođenje mjera zaštite šuma. To najbolje ilustruje podatak da je uslijed djelovanja biotičkih i abiotičkih faktora u 2020. godini procijenjena šteta preko 2 miliona maraka.

2.1 Djelovanje biotičkih faktora - štete od šumskih požara

Požari su veoma česta pojava i sa sobom donose ogromne i neprocjenjive štete. Šumskim požarima nastaju direktne i indirektna šteta. Direktne štete obuhvataju gubitak drvne mase, prizemne vegetacije i ostalih proizvoda šume, te troškove gašenja i sanacije požarišta. Indirektna šteta predstavljaju štete svih vidova promjena staništa i gubitka svih polivalentnih funkcija šuma i mnogostruko su veće od direktnih šteta.

U 2020. godini, na području Zeničko-dobojskog kantona, ukupno je evidentiran 141 požar u šumama i na šumskom zemljištu, koji su zahvatili površinu od 1.601,25 ha i sa procijenjenom štetom u iznosu od 1.531.171,73 KM.

Požarima je u 2020. godini uništeno: 614,93 ha visokih šuma, 134,30 ha šumskih kultura, 769,47 ha izdanačkih šuma, a na površini od 82,55 ha požar je zahvatio neobraslo šumsko zemljište. (Tabela 10, 10.1, 10.2 – u prilogu)

Vlasništvo	Visoke šume		Kulture		Izdanačke šume		Neobraslo zemljište		Ukupno	
	Broj požara	Površina	Broj požara	Površina	Broj požara	Površina	Broj požara	Površina	Broj požara	Površina
		ha		ha		ha		ha		ha
Državne šume	29	538,14	10	134,30	80	650,86	1	1,00	119	1.324,30
Privatne šume	1	76,79	0	0	10	118,61	11	81,55	22	276,95
Ukupno	30	614,93	10	134,30	90	769,47	12	82,55	141	1.601,25

U državnim šumama i na šumskom zemljištu je registrovano 119 požara, koji su zahvatili površinu od 1.324,30 ha sa procijenjenom štetom od 90.197,31 KM.

Požarima u šumama i na šumskom zemljištu državnih šuma, u 2020. godini, uništeno je 538,14 ha visokih šuma, 134,30 ha šumskih kultura, 650,86 ha izdanačkih šuma, a na površini od 1,00 ha požar je zahvatio neobraslo šumsko zemljište.

2.2 Djelovanje biotičkih faktora - štete od šumskih krađa

Poslove čuvanja šuma obavlja Kantonalna uprava za šumarstvo, putem mreže čuvara šuma. U ambijentu nepostojanja Federalnog Zakona o šumama, različitih stavova i postupanja po

Kantonalnom zakonu o šumama, velike nezaposlenosti, teškog socijalnog stanja stanovništva, neriješenog zagrijavanja naselja i drugih otežavajućih faktora, rad na sprječavanju bespravnih radnji u šumama i na šumskom zemljištu i pored uloženi napori, ima ograničen karakter.

Bespravne radnje u šumama i na šumskom zemljištu, posebno bespravne sječe i bespravno zauzimanje šumskog zemljišta, predstavljaju veliki problem, koji je dugotrajan i svakodnevno prisutan. Sprječavanje i zaustavljanje ove pojave zahtijeva sistematsko i sinhronizirano djelovanje različitih institucija.

Svakodnevnom podnošenjem prekršajnih i krivičnih prijava i njihovim rješavanjem pred nadležnim sudovima sankcionišu se brojni napadi na šume, te se nastoji smanjiti postojeći ogroman pritisak na šumski resurs.

Kantonalna uprava za šumarstvo je, u toku 2020. godine, podnijela 1.252 prijave za štete pričinjene u državnim i privatnim šumama i na šumskom zemljištu. Od toga podnesene su 1.162 prekršajne i 90 krivičnih prijava. Šteta obračunata po prijavama iznosi 534.502,99 KM. U istom periodu sudovi su presudili 574 prijave i to 529 prekršajnih i 45 krivičnih prijava. Po prijavama je presuđen iznos od 102.150,00 KM.

Godina	Podneseno prijava:			Evidencija bespravno posječene drvene mase:			Iznos štete po osnovu drveta	Zaplijenjena drvena masa
	Prekršajne	Krivične	Ukupno	Državne šume	Privatne šume	Ukupno		
	kom	kom	kom	m ³	m ³	m ³		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
2020.	1.162	90	1.252	16.564,40	3.713,76	20.278,16	1.023.185,87	2.144,19

Ukupne štete na šumama nastale šumskim krađama iznose 20.278,16 m³ drvene mase, čija se vrijednost procijenjuje na iznos od 1.279.199,22 KM. Istovremeno je, u toku godine, zaplijenjeno i predato Šumsko privrednom društvu 2.144,19 m³ drvene mase. U prilogu su dostavljene tabele o podnesenim prijavama i otuđenom drvetu iz državnih i privatnih šuma (*Tabela 11, 11.1, 11.2 - u prilogu*)

	Broj podnesenih prijava			Iznos štete po prijavama	Broj presuđenih prijava			Iznos kazni po prijavama	Šteta po osnovu drveta	
	Prekršajne	Krivične	Ukupno		Prekršajne	Krivične	Ukupno		Količina	Vrijedost
	kom	kom	kom		kom	kom	kom		m ³	KM
Države šume	952	74	1.026	444.470	437	43	480	85.400	16.564	1.023.184
Privatne šume	210	16	226	90.033	92	2	94	16.750	3.714	256.015
Ukupno:	1.162	90	1.252	534.503	529	45	574	102.150	20.278	1.279.199

2.3. Negativan uticaj ostalih biotičkih i abiotičkih faktora

Na području Kantona izvršena je identifikacija i evidentiranje državnih šuma na kojima je uočena pojava šumskih šteta nastalih kao posljedica djelovanja negativnih uticaja ostalih biotičkih i abiotičkih faktora.

Na navedenim površinama je izvršena procjena šteta naturalno i finansijski:

- Zahvaćena je površina od 8.639,97 ha državnih šuma, doznačeno je 65.464 m³ i izvršena je sječa 60.316 m³ drvene mase, postavljeno je 775 klopki i potrebno je pošumiti 16,00 ha. (*Tabela 9.1, 9.1a, 9.1b - u prilogu*).

Štete od negativnih uticaja biotičkih i abiotičkih faktora	Procjenjena šteta na drvetu	Primjena biotehničkih mjera				Podizanje i njega kultura	UKUPNO
		Nabavka i postavljanje feromona	Nabavka i postavljanje klopki	Troškovi praćenja ulova	Ukupno		
	KM	KM	KM	KM	KM	KM	KM
Državne šume ukupno:	2.095.019	25.680	9.600	53.978	89.258	92.307	2.276.584

- Gubitak na drvetu, nastao kao posljedica smanjenja kvaliteta drveta (drvo iz sanitarnih sječa) procenjen je na 2.095.019 KM, troškovi za primjenu biotehničkih mjera (na suzbijanju štetnih insekata) iznose 89.258 KM, dok troškovi sanacije površina (podizanje i njega kultura) nastalih štetnim djelovanjem (potkornjak, požarišta, klizišta i dr.) iznose 92.307 KM (*Tabela 9.1.1/a, 9.1.1/b - u prilogu*).

Ukupna šteta, nastala uslijed negativnih uticaja ostalih biotičkih i abiotičkih faktora (osim šteta nastalih od šumskih krađa i požara) u 2020. godini, procjenjuje se na 2.276.584 KM.

VIII. ŠUMSKE KOMUNIKACIJE

Državne šume u Federaciji BiH u odnosu na šume u Evropi su nedovoljno otvorene što ima za posljedicu neravnomjernu realizaciju etata na cijeloj površini pod šumom. Pogotovo su neotvorene visoke degradirane i izdanačke šume. Prosječna otvorenost šuma u evropskim zemljama se kreće od 20 do 30 m/ha, dok je u Federaciji BiH ta otvorenost od 7 do 14 m/ha. Neotvorenost šuma i šumskih zemljišta primarnom mrežom šumskih puteva dovodi u pitanje realizaciju šumskoprivrednih osnova.

Duži vremenski period nema značajnijih investicija u izgradnju, rekonstrukciju, modernizaciju i održavanje primarne mreže šumskih puteva što je dovelo do propadanja naročito gornjeg stroja, ali i na velikim dionicama cijelog puta. Proteklih godina, uslijed elementarnih nepogoda (poplave, klizišta i dr.), koja su bila naročito izražena na području Zeničko-dobojskog kantona, dodatno je usložnjena ionako teška situacija po pitanju šumskih komunikacija.

Da bi se i dalje moglo održivo gospodariti šumama putevi su jedan od prvih uslova koji mora biti riješen, odnosno, mora se omogućiti pristup šumama i šumskom zemljištu.

Otvorenost šuma direktno utječe i na izbor tehnologije pri iskorištavanju šuma, distancu privlačenja drveta, te ekonomičnost poslovanja preduzeća. U evropskim zemljama koriste se višefunkcionalni strojevi za sječu, privlačenje, pa i prevoz drveta, koje se kod nas između ostalog i zbog male otvorenosti primarnom i sekundarnom mrežom šumskih komunikacija vrlo teško mogu koristiti.

Pod biološkom obnovom šuma se podrazumjevaju i radovi projektovanja, izgradnje, rekonstrukcije i održavanja šumske infrastrukture, što podrazumjeva da je Šumskoprivredno društvo obavezno i u ovom segmentu izvršavati radove minimalno u obimu koji je predviđen šumskoprivrednom osnovom, a što se po pravilu ne dešava. Iako je planirano manje nego što je osnovom predviđeno, može se konstatovati da ni takav plan za 2020. godinu nije realizovan, tako je plan izgradnje puteva izvršen sa 52 %, a plan rekonstrukcije sa samo 40 %.

Ostvarena izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva u 2020. godini i plan za 2021.godinu (*Tabela 12.1a, 12.1b - u prilogu*)

Vrsta komunikacije	Plan za 2020. god	Vrijednost radova	Ostvareno 2020. god.	Vrijednost radova	Procenat kolona 4/2	Plan za 2021. god.	Planirana vrijednost radova
	km	KM	km	KM	%	km	KM
1	2	3	4	5	6	7	8
Izgradnja šum. puteva	21,0	1.888.600	10,9	326.600	52	23,0	1.609.000
Rekonstrukcija	28,0	665.000	11,2	170.500	40	36,0	406.000

Planirani obim izgradnje šumskih puteva u 2020. godini iznosio je 21,0 km, dok je vrijednost planiranih radova za izgradnju šumskih puteva iznosila 1.888.600 KM. Realizovana je izgradnja 10,9 km šumskih puteva, za čiju je izgradnju utrošeno 326.600 KM.

Planirani obim rekonstrukcije šumskih puteva u 2020. godini iznosio je 28,0 km. Vrijednost planiranih radova na rekonstrukciji šumskih puteva bila je 665.000 KM. Izvršena je rekonstrukcija šumskih puteva u dužini od 11,2 km i utrošeno 170.500 KM.

Otvorenost javnim i šumskim putevima iznosi: u visokim šumama 18,4 km/1000 ha, u šumskim kulturama je 16,0 km/1000 ha, u izdanačkim šumama 16,5 km/1000 ha, goleti pogodne za pošumljavanje 80,7 km/1000 ha, goleti nepogodne za pošumljavanje 14,0 km/1000 ha. Prosječna otvorenost javnim i šumskim putevima u državnim šumama iznosi 19,0 km/1000 ha. (Tabela 13.1 - u prilogu).

IX KORIŠTENJE NAMJENSKIH SREDSTAVA IZ BUDŽETA

Zakonom o šumama je precizirano, da se iz namjenskih sredstava budžeta Kantona finansiraju, pored ostalog i drugi poslovi, kao što su biološka obnova šuma, obnova šuma od posljedica prirodne nepogode, prenamnožavanja insekata, izgradnja i održavanje šumskih puteva i druge namjene za unaprjeđenje šuma.

Ova sredstva se troše po Programu utroška sredstava, koji na prijedlog Kantonalne uprave donosi Ministar, a na koji saglasnost daje Vlada. U skladu sa navedenim, Ministarstvo – Uprava za šumarstvo planira određeni iznos sredstava za finansiranje projekata, koje po zakonu izrađuje i provodi Šumskoprivredno društvo. Međutim dešava se da Šumskoprivredno društvo ne opravda odobrena sredstva, tj. ne izvrši sve ugovorne obaveze, zbog čega Ministarstvo – Kantonalna uprava nije u mogućnosti plasirati slijedeća sredstva.

Za 2021. godinu su planirana sredstva za projekte iz oblasti šumarstva u iznosu od 315.000 KM i ista će biti usmjerena za finansiranje projekata nakon što Šumskoprivredno društvo u potpunosti opravda sredstva odobrena po projektima iz prethodnih godina.

X. KADROVSKA STRUKTURA ZAPOSLENIH U ŠUMARSTVU

Radi potpune informacije prikazana je kadrovska struktura zaposlenih u Kantonalnom šumskoprivrednom društvu i Kantonalnoj upravi za šumarstvo. Analizirajući strukturu zaposlenih u Šumskoprivrednom društvu, zaključno sa krajem 2020. godine, broj zaposlenih šumarske struke, u odnosu na ukupan broj zaposlenih iznosi 68 % i znatno je povoljniji u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 27 %. Broj i struktura zaposlenih u Preduzeću je veoma bitna, budući da Preduzeće ostvaruje prihode isključivo od drveta. Radi poređenja u Kantonalnoj upravi za šumarstvo broj zaposlenih nešumarske struke manji je od 4%.

U prilogu su su date i tabele uposlenih u Šumskoprivrednom društvu i Kantonalnoj upravi za šumarstvo (Tabele: 14.1, 14.2 - u prilogu).

Pregled organizacije i kadrova na dan 31.12.2020. godine i plan za 2021. godinu (J.P. „Šumsko privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona)

Rb	Direkcija i poslovne jedinice	Broj uposlenih									
		Stručna sprema									
		Dr	Mr	VSS	VŠS	SSS	VKV	KV	PK	NK	UKUPNO
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	UPRAVA	1	4	28	0	11	0	3	0	0	47
		1	4	44	5	13	0	3	0	0	70
2	P.J. Šumarija Olovo	0	6	12	2	42	0	70	62	5	199
		0	6	18	2	51	2	100	84	8	271
3	P.J. Šumarija Vareš	0	5	19	0	48	0	0	0	0	69
		0	5	19	0	69	0	63	0	13	169
4	P.J. Šumarija Visoko	0	1	3	0	10	0	0	1	0	15

		0	1	3	0	10	0	0	1	0	15
5	P.J. Šumarija Kakanj	0	2	7	1	20	7	30	6	2	75
		0	2	9	1	23	7	40	6	2	90
6	P.J. Šumarija Zenica	0	5	2	0	22	0	0	0	0	29
		0	5	2	0	27	3	8	2	0	47
7	P.J. Šumarija Žepče	0	1	5	0	9	0	1	0	0	16
		0	1	5	0	10	0	12	0	0	28
8	P.J. Šumarija Zavidovići	0	1	18	0	33	6	32	4	0	94
		0	1	18	0	48	6	47	5	1	126
9	P.J. Šumarija Maglaj	0	1	2	0	5	0	0	0	0	8
		0	1	2	0	5	0	0	0	0	8
10	P.J. Šumarija Tešanj	0	1	3	0	13	0	2	0	0	19
		0	1	3	0	13	0	2	0	0	19
11	SP Tajan	0	0	1	0	2	0	0	0	0	3
		0	0	2	0	2	0	0	0	0	4
12	Stanje na dan 31.12.2020. god.	1	27	97	3	215	13	138	73	7	574
		1	27	125	8	271	18	275	98	24	847
13	Plan zapošljavanja u 2021. godinu										po potrebi
											po potrebi

Napomena: U brojniku su upisivani zaposleni šumarske struke, a u nazivniku ukupno stanje.

X. POKAZATELJI POSLOVANJA

Pokazatelji poslovanja JP „Šumsko privredno društvo“ Zeničko-dobojskog kantona su prikazani kroz osnovne elemente poslovanja, kako slijedi:

rb	ELEMENTI POSLOVANJA	Plan za 2020.god.	Osvareno u 2020. god.	Plan za 2021. god.
		KM	KM	KM
1	2	3	4	5
1.	Ukupan prihod	32.254.201	29.933.846	36.670.464
2.	Prihod od drveta i ostalih proizvoda u šumarstvu	32.193.629	28.011.390	36.670.464
3.	Ukupni troškovi poslovanja	31.375.570	29.845.496	34.121.027
4.	Troškovi proizvodnje drveta i ostalih proizvoda šumarstva	31.375.570	29.845.496	34.121.027
5.	Dobit	878.631	88.350	2.549.437
6.	Gubitak	0	0	0
7.	Prosječni broj uposlenih	815	810	851
8.	Prosječna plaća po uposlenom	1.117	1.118	1.151
9.	Potraživanje od kupaca na dan 31.12.2020. god.	0	2.322.282	0
10.	Dospjele neplaćene obveze na dan 31.12. 2020. god.	0	3.645.837	0

XI. ANALIZA STANJA U GOSPODARENJU ŠUMAMA

1. Sa stanovišta J.P. „ŠPD ZDK“ d.o.o. Zavidovići glavni problemi sa kojima se Preduzeće susreće u svom radu su najvećim dijelom posljedica rada u ranijem vremenskom periodu, a odnose se na vremenski period ekonomske krize od 2008. do 2011. godine. Uslijed navedene ekonomske krize za Preduzeće, ostale su neizmirene Zakonske obaveze plaćanja poreza i doprinosa, kao i nenaplaćena potraživanja od strane kupaca, što ostavlja dugoročne posljedice. Međutim, Preduzeće je navedenu obavezu bilo prinuđeno da izmiri putem kreditnog zaduženja u toku 2019. godine da bi izbjeglo blokadu računa od strane Porezne uprave BiH, tako da će obaveza iz navedenog perioda i u narednom periodu značajno uticati na rezultate poslovanja preduzeća.

Samo neke od poteškoća sa kojima se susreće Preduzeće u svom radu su:

- **Pojava pandemije korona virusa - covid-19** - Početkom protekle godine proglašena je pandemija korona virusa (covid-19), zbog čega su mnoge države uvele određene restriktivne mjere u vidu ograničenog kretanja, obustave rada za određene djelatnosti, zatvaranje granica itd.

Zbog naprijed navedenog Preduzeće je, od 15.03.2020. pa do kraja godine bilo prinuđeno da poduzima adekvatne mjere kako bi se prilagodilo novonastalim okolnostima. A one su se u prvom redu odrazile na nemogućnost prodaje izrađenih šumskih drvnih sortimenata, što je za posljedicu imalo donošenje niza odluka o organizaciji proizvodnje i rada Preduzeća. Smanjenja potražnje šumskih drvnih sortimenata od oko 30% direktno se odrazila i na smanjenje proizvodnje.

Tako da Preduzeće nije produžilo ugovore o radu za radnike na određeno vrijeme u periodu od četiri mjeseca, za ostala radna mjesta organizovao se rad od kuće i kombinovani rad, u skladu sa uputama kriznog štaba FBiH. Samo umanjenje obima proizvodnje značajno utiče na troškove, posebno se to odnosi na fiksne troškove koji se određenim procentom povećavaju po jedinici proizvoda. Činjenica da je pandemija korona virusa u protekloj godini značajno uticala na organizaciju rada, poslovni rezultat odnosno poslovanje Preduzeća.

- **Neizmireni doprinosi i nenaplaćena potraživanja** - Obaveze za PIO/MIO iz ranijeg perioda su riješene na način da će uplata tih obaveza dugoročno opteretiti poslovanje Preduzeća.

- **Nenaplaćena potraživanja** - Potraživanja od strane pojedinih kupaca iz prethodnog perioda, koji su koristili subvencije date od strane Vlade kantona i/ili Federacije BiH, ne mogu se naplatiti od istih pošto su takva preduzeća uglavnom „ugašena“ ili su privatizovana. Za nenaplaćena potraživanja, a isporučene šumske drvene sortimente Preduzeće je imalo fiksne troškove proizvodnje, kao i dodatne troškove plaćanja PDV- a što je značajno uticalo na poslovanje Preduzeća u tom periodu.

- **Blokada rada u odjelima od strane pojedinih lokalnih zajednica** - U posljednje vrijeme gotovo na svim opštinama Zeničko-dobojskog kantona, Preduzeće se susreće sa problemom nedozvoljavanja prolaska mehanizacije i transportnih sredstava za šumske drvene sortimente kroz naseljena mjesta ili dijelom puteva koji vode prema istim, bez obzira da li su putevi kategorisani kao javni putevi ili šumski kamionski putevi. Takođe, se ne dozvoljava izvođenje radova u odjelima u kojima lokalno stanovništvo ima izvore pitke vode ili su odjeli u neposrednoj blizini naseljenih mjesta. Za navedene probleme Preduzeće se obraćalo resornom Ministarstvu. Pomenuti problemi se nastoje riješiti dijalogom, ali samo sa djelimičnim uspjehom.

- **Zastarjela šumska i građevinska mehanizacija** - Šumska i građevinska mehanizacija koju koristi J.P. „ŠPD ZDK“ d.o.o. Zavidovići je prilično zastarjela i istu bi trebalo obnoviti. Zbog kumuliranih obaveza iz ranijeg perioda Preduzeće nije u mogućnosti kupovati, u većem broju nove radne mašine već se koriste stare ili nabavljaju polovne. U zadnjih nekoliko godina izvršena je nabavka određenog broja novih radnih mašina i prevoznih sredstava, ali stanje je i dalje nezadovoljavajuće. Veći broj traktora koji se koriste (zglozni, LKT) su u upotrebi i preko 30 godina. Zbog stare mehanizacije cijena proizvodnje šumskih drvnih sortimenata u vlastitoj režiji je povećana, a takođe je otežana izgradnja i rekonstrukcija šumskih kamionskih puteva.

- **Veliki broj radnika sa invaliditetom** - Od ukupnog broja uposlenih radnika oko 19 % uposlenih čine invalidi II kategorije koji su prije nastanka invalidnosti bili proizvodni radnici. Problem raspoređivanja invalida II kategorije je problem s kojim se ŠPD suočava duže vrijeme, a isti se nastoji riješiti.

- **Veliko učešće sanitarnih sječa u ukupno izvršenim sječama** - U protekloj godini je evidentirano veliko učešće sanitarnih sječa (oko 20%) u realizaciji etata, a što direktno utiče na vrijednost ukupno proizvedenih šumskih drvnih sortimenata. Sanitarnim sječama se dobivaju sortimenti znatno manje vrijednosti od sortimenata dobivenih iz redovnih sječa.

- **Nedostatak izvođača radova** - U prethodnom periodu u više navrata raspisivani su tenderi za usluge izvođenja radova u šumarstvu na sječi i izvozu šumskih drvnih sortimenata. Na objavljene tendere nema dovoljan broj zainteresovanih izvođača radova tako da se određeni dio planiranih radova ne realizuje.

- **Nepovoljni vremenski uslovi** - Specifični uslovi rada u kojima radnici rade u šumi na otvorenom prostoru, izloženi nepovoljnim klimatskim faktorima, direktno su uticali na korištenje radnog vremena, što je kao posljedicu imalo slabije fizičko izvršenje mjesečnih, a time i godišnjih planova proizvodnje.

- Minirana područja

- Ograničavajuća okolnost u normalnom gazdovanju šumama predstavlja činjenica da se dobar dio šuma i šumskih zemljišta vode kao minirana područja, iako dio pomenutih zapravo nije miniran. Preduzeće je tako u ranijem periodu izvodilo radove u dijelovima tih odjela, ali su po novim evidencijama neki od tih dijelova označeni kao minirane ili sumljive površine od strane civilne zaštite po opštinama.

- Nelegalne sječe i krađe šumskih drvnih sortimenata - Jedan od stalno zastupljenih problema je i problem nelegalnih sječa šume i krađe gotovih šumskih drvnih sortimenata kako u šumi tako i na pojedinim glavnim stovarištima. Bespravnim sječama se nanose velike štete, ne samo zbog otuđene drvne mase, nego i zbog drugih propratnih pojava, što ostavlja trajne posljedice na debljinsku strukturu, kvalitet šume kao i ekološke i druge polivalentne funkcije šuma.

2. Analiza stanja u gospodarenju šumama - Uzimajući u obzir sve naprijed navedeno, kao i poteškoće izražene od strane Preduzeća, činjenica je da Preduzeće ne ispunjava sve zadatke i ciljeve zacrtane Zakonom o šumama, Ugovorom o prenosu poslova i šumskogospodarskim osnovama.

Analizirajući stanje u gospodarenju šumama u prošloj, kao i u nekoliko prethodnih godina, jasno se uočava da Preduzeće, iz godine u godinu, u svome radu navodi iste probleme, te da se sa istim pristupom, u tom pogledu ni u narednom periodu ne mogu očekivati značajnije promjene.

Od prioritnog značaja je da se obezbijedi dosljedno provođenje svih odredaba Zakona o šumama, Ugovora o prenosu poslova gospodarenja i dugoročnih planova gospodarenja.

Neprihvatljivo je da se teška materijalna situacija u Preduzeću, rješava sve jačim zahvatanjima u najvrijednijim visokim šumama.

Preduzeće mora prekinuti negativan trend iz prethodnih godina i kada su u pitanju šume koje trenutno donose manju dobit, kao što su izdanačke šume i šumske kulture. Naime, iako Preduzeće radom u ovim šumama ne ostvaruje veliku dobit, postoji jasna obaveza tretiranja i ovih šuma. Manji prihodi ili čak gubitak prihoda, ne smije da bude glavni opredjeljujući faktor, da se radovi, u ovim šumama, zbog toga izvršavaju u manjem obimu od planiranog.

S obzirom na zdravstveno stanje šuma, koje je biotičkim i abiotičkim faktorima narušeno, Preduzeće je dodatno opterećeno i u obavezi je da uloži značajnija finansijska sredstva u saniranje i otklanjanje šteta na šumama i šumskim zemljištima.

U Preduzeću se ništa značajnije nije učinilo na promijeni strukture prihoda. Pored kontinuiranog ukazivanja na taj nedostatak, prihod Preduzeća i dalje se gotovo isključivo ostvaruje kroz prihod od drveta, a nikako ili zanemarljivo malo se koriste drugi alternativni izvori prihoda kao što su nedrvni šumski proizvodi.

Kontinuirano, iz godine u godinu, je smanjeno ulaganje u šume, koje se manifestuje kroz neispunjavanje planova biološke obnove šuma, kao što su planovi šumskouzgojnih radova, planovi izgradnje i rekonstrukcije šumske infrastrukture i zaostajanje u realizaciji planova zaštite šuma.

Na ovaj način šume postepeno gube svoju vrijednost, odnosno konstantno se smanjuje udio najvrijednijih sortimenata u njima.

Iz godine u godinu ponavljaju se upozorenja da je potrebno uravnotežiti realizaciju svih planova gospodarenja propisanih šumskogospodarskim osnovama, a posebno pojačati intenzitet realizacije planova zaštite šuma, planova šumskouzgojnih radova i planova izgradnje i rekonstrukcije šumske infrastrukture.

Napominjemo da je obaveza Šumsko privrednog društva da u potpunosti obezbijedi dosljedno provođenje i realizaciju svakog od pojedinačnih planova šumskogospodarskih osnova i to na cijeloj površini svakog od pet šumskoprivrednih područja na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona.

XII. PRIJEDLOG MJERA ZA PREVAZILAŽENJE STANJA

Da bi se zaustavio negativan trend gospodarenja šumama, koji dovodi do smanjenja vrijednosti šuma i šumskog zemljišta i konstantnom smanjenju najvrednijih drvnih sortimenata:

Obavezuje se J.P. „ŠPD ZDK“ d.o.o. Zavidovići da poduzme sve neophodne aktivnosti u cilju potpunog ostvarivanja svih planova po šumskoprivrednim osnovama sa posebnim akcentom na ravnomjernu realizaciju plana sječa, izgradnje šumske infrastrukture provođenje mjera integralne zaštite i biološke obnove šuma, a naročito pošumljavanja.

Prilozi : Tabele od 1 do 14

Broj:05-1-22-5944/21

Zenica, 29.04.2021. godine

Informaciju izradila:
Kantonalna uprava za šumarstvo

DIREKTORICA

Nevzeta Elezović

PREGLED ORGANIZACIJE KADROVA NA DAN 31.12.2020. GODINE

Kanton: Zeničko-dobojski**Kantonalna uprava za šumarstvo Zeničko-dobojskog kantona**

Obrazac 14.2

[illegible]